

Kohtuasi C-286/23**Eelotsusetaotluse kokkuvõte vastavalt Euroopa Kohtu kodukorra artikli 98 lõikele 1****Saabumise kuupäev:**

3. mai 2023

Eelotsusetaotluse esitanud kohus:

Curtea de Apel Braşov (Braşovi apellatsioonikohus, Rumeenia)

Eelotsusetaotluse kuupäev:

10. aprill 2023

Apellant:

Asociația Crescătorilor de Vaci „Bălțată Românească” Tip Simmental

Vastustajad:

Genetica din Transilvania Cooperativă Agricolă

Agenția Națională pentru Zootehnie „Prof. Dr. G. K. Constantinescu“

Vaidluse ese

Apellatsioonkaebus, milles palutakse tühistada otsus tunnustada vastustajat Genetica din Transilvania Cooperativă Agricolă (edaspidi „Genetica“) aretusühinguna ja otsus kiita heaks tema aretusprogramm mullikatõu Bălțată Românească jaoks – otsused, mille tegi vastustaja Agenția Națională pentru Zootehnie „Prof. Dr. G.K. Constantinescu“ (G. K. Constantinescu nimeline riiklik zootehnikaamet, edaspidi „ANZ“) määruse (EL) nr 2016/1012 alusel

Eelotsusetaotluse ese ja õiguslik alus

ELTL artikli 267 alusel palutakse tõlgendada määruse (EL) 2016/1012 mitut sätet ning konkreetselt põhjendusi 21 ja 24, artikli 4 lõike 3 punkti b, artikleid 8, 10 ja 13 ning I lisa 1. osa A punkti alapunkti 4 ja B punkti alapunkti 2.a.

Eelotsuse küsimused

1. Kas määruse (EL) 2016/1012 artikli 4 lõike 3 punkti b tuleb koostoimes selle määruse I lisa 1. osa A punkti alapunktiga 4 ja selle määruse [põhjendusega] 24 tõlgendada nii, et üksust võib aretusühinguna tunnustada ka siis, kui tema kavaks on ainult meelitada taotluste allkirjastamise või vastavate kohustustega ligi aretajaid, kes on juba registreeritud teises, teise üksuse heakskiidetud aretusprogrammis, või on tarvis, et tunnustamistaotluse esitamise kuupäeval kuuluksid need aretajad tõesti selle üksuse portfelli, kes tunnustamist taotleb?
2. Kas määruse (EL) 2016/1012 artiklit 13 ning I lisa 1. osa B punkti alapunkti 2.a tuleb koostoimes selle määruse [põhjendusega] 24 tõlgendada nii, et aretajad võivad vabalt valida tõu parandamiseks mõeldud aretusprogrammide vahel, milles oma puhtatõulised aretusloomad registreerida, ning kas jaatava vastuse korral võib niisugune vabadus olla piiratud vajadusega mitte kahjustada või rikkuda aretusprogrammi, milles need aretajad juba osalevad, seeläbi, et nad lähevad üle või lubavad üle minna teise aretusprogrammi, mis heaks kiita tuleb?
3. Kas määruse (EL) 2016/1012 artikli 10 lõiget 1 tuleb koostoimes selle määruse [põhjendusega] 21 tõlgendada nii, et kui esineb üks artikli 10 lõike 1 punktides a–c nimetatud juhtumitest, on pädev asutus, kes on aretusühingu tunnustanud, kohustatud keelduma heaks kiitmast aretusprogrammi, mis võib kahjustada teist programmi seoses [selles artiklis] märgitud aspektidega, või on väljendil „võib [...] keelduda [...]“ tähendus, mis annab sellele asutusele seejuures kaalutusruumi?
4. Kas määruse (EL) 2016/1012 artikleid 8 ja 10 tuleb koostoimes selle määruse [põhjendusega] 21 tõlgendada nii, et kui liikmesriigis täidetakse juba aretusprogrammi, mille peamine eesmärk on tõu parandamine, on samas riigis lubatud sama tõu jaoks heaks kiita teine aretusprogramm (sama geograafilise territooriumi osas), mille peamine eesmärk on ikka tõu parandamine ning millesse võib kaasata juba täidetava aretusprogrammi aretusloomi?

Viidatud liidu õigusnormid

Euroopa Parlamendi ja nõukogu 8. juuni 2016. aasta määrus (EL) 2016/1012 tõupuhaste aretusloomade, ristandaretussigade ja nende aretusmaterjali aretuse, turustamise ning nende liitu sissetoomise suhtes kehtivate zootehniliste ja genealoogiliste tingimuste kohta, millega muudetakse määrust (EL) nr 652/2014, nõukogu direktiive 89/608/EMÜ ja 90/425/EMÜ ning tunnistatakse kehtetuks teatavad õigusaktid tõuaretuse valdkonnas (tõuaretuse määrus); põhjendused 21 ja 24, artikli 4 lõike 3 punkt b, artiklid 8, 10 ja 13 ning I lisa 1. osa A punkti alapunkt 4 ja B punkti alapunkt 2.a

Viidatud riigisisese õigusnormid

Viidatud riigisisese õigusnormid on sarnased määruse 2016/1012 sätetega, mida eelotsusetaotluse esitanud kohus palub tõlgendada.

Seadus nr 32/2019, mis käsitleb zootehnikat (Legea zootehniei nr. 32/2019)

- Artikli 24 lõige 1, milles on sätestatud, et aretusühinguid ja aretusettevõtteid tunnustab riigi pädev zootehnikasutus. Sama asutus hindab aretusühingu või aretusettevõtte esitatud aretusprogramme ja kiidab need heaks, kui on täidetud selle artikli lõikes 2 sätestatud tingimused [lõige, millesse on suures osas üle võetud määruse (EL) 2016/1012 artikli 8 lõike 3 sõnastus]. Selle artikli 24 lõikes 3 on nähtud ette, et riigi zootehnikaasutus, kes on aretusühingu tunnustanud, võib keelduda heaks kiitmast aretusprogrammi, kui selle aretusühingu aretusprogramm võib kahjustada sama tõu aretusprogrammi, mida täidab muu ühing ja mis on juba heaks kiidetud, mõne teguri osas, mida on nimetatud selle lõike punktides a–c, mis vastavad määruse (EL) 2016/1012 artikli 10 lõike 1 punktidele a–c. Selle lõike 3 kohase otsuse tegemiseks on artikli 24 lõikes 4 ette nähtud, et pädev asutus võtab arvesse sama tõu jaoks juba heaks kiidetud aretusprogrammide arvu ja nende aretusprogrammidega hõlmatud aretuspopulatsioonide suurust.

Valitsuse otsus nr 1188/2014 professor ja doktor G. K. Constantinescu nimelise riikliku zootehnikaameti korralduse ja töö kohta (Hotărârea Guvernului nr. 1188/2014 privind organizarea și funcționarea Agenției Naționale pentru Zootehnie „Prof. Dr. G. K. Constantinescu“)

- Selle artikli 1 lõikes 1 on sätestatud, et ANZ on spetsialiseeritud keskvalitsusorgan, kes on juriidiline isik ning allub põllumajanduse ja maaelu arengu ministereeriumile (Ministerul Agriculturii și Dezvoltării Rurale);
- selle artikli 5 punktides a, e ja i on nähtud ette, et ANZ on riigiasutus, kes tunnustab aretusühinguid ja aretusettevõtteid, kiidab heaks nende täidetavaid aretusprogramme aretusloomadega ning annab määruse (EL) 2016/1012 artikli 27 lõike 3 kohaselt lube kolmandatele isikutele, kellel aretusühingud või aretusettevõtted on palunud läbi viia jõudluskontroll või geneetilise väärtuse hindamine;
- selle artiklis 5¹ on sätestatud, et artikli 5 punktides a–e ja i ette nähtud tunnustamis-, loa andmise ja heakskiitmismenetlused töötab välja ANZ ning need kiidetakse heaks põllumajanduse ja maaelu arengu ministri dekreediga.

Kohtuasja asjaolude ja menetluse lühikokkuvõte

- 1 Vastustajat Geneticat tunnustati ANZ otsusega nr 726/24.11.2020 aretusühinguna, et ta saaks täita aretusprogrammi puhtatõuliste aretusloomadega, kes on kantud selle ühingu peetavasse aretusregistrisse.

- 2 ANZ otsusega nr 779/2.12.2020 sai vastustaja Genetica heakskiidu aretusprogrammile mullikatõu Bălțaț Românească jaoks.
- 3 Need otsused tehti määruse (EL) 2016/1012 ja vastavate riigisiseste õigusnormide alusel, mis reguleerivad üksuste aretusühingute ja aretusettevõtetenä tunnustamise ning nende aretusprogrammide heakskiitmise nõudeid.
- 4 Apellant Asociația Crescătorilor de Vaci Tip Simmental (veiste Bălțaț Românească Tip Simmental aretajate ühing) on aretusühing, keda ANZ tunnustas varem ning kelle aretusprogramm, mille ANZ kiitis heaks 2011. aastal ja mida praegu täidetakse, puudutab sama mullikatõugu – Bălțaț Românească –, mida puudutab vastustaja Genetica heakskiidetud aretusprogramm.
- 5 Nendel asjaoludel esitas apellant eelotsusetaotluse esitanud kohtule eespool viidatud kahe otsuse peale tühistamiskaebuse, vaidlustades vastustaja Genetica tunnustamise aretusühinguna ja tema aretusprogrammi heakskiitmise.

Põhikohtuasja poolte peamised argumendid

- 6 Apellant põhjendab oma tühistamiskaebust esiteks menetluslikku laadi väidetega, mis kahjustavad vaidlustatud otsuste õiguspärasust. Apellant tugineb ANZ sisemenetluste rikkumisele põhjendusel, et vaidlustatud otsused tehti hoolimata sellest, et ANZ osakonnad tegid ettepaneku jätta Genetica aretusühinguna tunnustamise taotlus rahuldamata. Apellant väidab ka, et üksuste aretusühingutena tunnustamise ja aretusprogrammide heakskiitmise menetlus on tervikuna õigusvastane, sest seda ei ole kehtestatud põllumajanduse ja maaelu arengu ministri dekreediga, mistõttu on rikutud valitsuse otsuse nr 1188/2014 artiklit 5¹.
- 7 Teiseks väidab apellant, et vastustaja Genetica aretusprogrammi heakskiitmisel on negatiivsed tagajärjed apellandi juba heakskiidetud aretusprogrammile: vaidlustatud aretusprogramm puudutab sama geograafilist territooriumi ja sama mullikatõugu ning Genetica töötab apellandi aretusprogrammis registreeritud aretajatega; uue aretusprogrammi heakskiitmine kätkeb endas märkimisväärset rahalist kahju, mille toob kaasa 34 000 looma äravõtmine apellandi programmist; puhtatõuliste loomade spermapanga loomiseks tehtud investeeringute kaotust ning apellandi eesmärkidele kohandatud tarkvara loomiseks tehtud investeeringute kaotust. Oht kahjustada apellandi aretusprogrammi tähendab seega, et kohaldada tuleb määruse (EL) 2016/1012 artikli 10 lõiget 1, selle põhjendust 21 ning seaduse nr 32/2019, mis käsitleb zootehnikat, artikli 24 lõiget 3.
- 8 Kolmandaks väidab apellant, et on rikutud määruse (EL) 2016/1012 artikli 4 lõike 3 punkti b, sest vastustaja Genetica ei tõendanud enda tunnustamise kuupäeva seisuga, et tal on piisav hulk puhtatõulisi aretusloomi aretusprogrammi täitmiseks, sest aretjad, kellel aretusprogramm põhines, ei olnud veel selles programmis registreeritud, vaid need oli kavas saada apellandi aretusprogrammist. Vastustaja Genetica ei esitanud ka tõendeid selle kohta, et samaaegselt aretusühinguna tunnustamise taotlusega on registreeritud aretusprogrammi

heakskiitmise taotlus – mis tähendab määruse (EL) 2016/1012 artikli 4 lõike 3 punkti d rikkumist.

- 9 Vastustaja Genetica väidab oma vastuapellatsioonkaebuses, et ANZ sisemenetluste väidetav järgimata jätmine ei puutu haldusaktide adressaatide suhtes arvesse ning kuna vaidlustatud otsused on kooskõlas määrusega (EL) 2016/1012, ei kahjusta nende õiguspärasust ka nende asutusesiseste menetlusnormide võimalik rikkumine, mis käsitlevad aretusühinguna tunnustamist ja nende aretusprogrammide heakskiitmist.
- 10 Genetica kinnitab, et ka oht kahjustada apellandi aretusprogrammi ei saa kujutada endast põhjust, miks on vaidlustatud otsused õigusvastased, sest üksuse aretusühinguna tunnustamine ei välista määruse (EL) 2016/1012 kohaselt täielikult teiste üksuste aretusühinguna tunnustamist ja sama tõu jaoks aretusprogrammide heakskiitmist; rahaline kahju, mis on tingitud sellest, et mõned aretajad võeti apellandi programmist ära, tekkis selle tulemusena, et nad lõpetasid apellandiga lepingud, mitte vaidlustatud otsuste tegemise tõttu.
- 11 Mis puudutab viimaks üksuse aretusühinguna tunnustamise nõuete järgimata jätmist, siis Genetica vaidleb vastu apellandi argumentidele, et Genetica ei tõendanud loomade populatsiooni, ning kinnitab, et määruses (EL) 2016/1012 on nähtud ette, et aretusühinguna tunnustamise taotluse esitamise hetkel esitatakse üksnes aretusprogrammi kavand, mitte aretusprogramm.
- 12 ANZ väidab, et kasutab oma üksuste aretusühinguna tunnustamise ja aretusprogrammide heakskiitmise volitusi määruse (EL) 2016/1012 alusel, mis on vahetult kohaldatav.
- 13 Vastustaja Genetica aretusühinguna tunnustamise ja väidetava apellandi aretusprogrammi kahjustamise ohu kohta kinnitab ANZ, et Genetica esitas aretajate nimekirjad ja nende loomade arvu, mille jaoks aretusprogrammi registreerimist taotleti, et määruse (EL) 2016/1012 järgi ja lepinguvabadust arvestades saavad aretajad vabalt valida aretusprogrammide vahel, et otsustada, millistes oma loomad registreerida, ning et aretusprogrammi heakskiitmine toimub pärast aretusühinguna tunnustamist.

Eelotsusetaotluse põhjenduse lühikokkuvõte

- 14 Esimese eelotsuse küsimuse eesmärk on selgitada välja, kas üksuse aretusühinguna tunnustamine on võimalik juhul, kui mõne aretaja või kõigi puhul on ta võtnud ainult registreerimiskohustused, ilma et need aretajad kuuluksid juba ühingu portfelli.
- 15 Niisugune küsimus on tekkinud vajadusest selgitada vastustaja Genetica aretusühinguna tunnustamise otsuse õiguspärasuse aspekti seoses apellandi argumendiga, et selle vastustaja aretusprogrammi asjaomased aretajad ei olnud veel selles programmis registreeritud, vaid pidid tulema apellandi

aretusprogrammist, millega rikuti määruse (EL) 2016/1012 asjassepuutuvaid sätteid.

- 16 Nagu on nähtud ette määruse (EL) 2016/1012 artikli 4 lõike 3 punktis b koostoimes selle määruse I lisa 1. osa A punkti alapunktiga 4, peab taotleja, kes soovib, et teda tunnustataks aretusühinguna, oma taotluses tõendama, et ta on iga aretusprogrammi jaoks piisav hulk aretusloomi kõnealuse aretusprogrammi geograafilistes piirkondades.
- 17 Lisaks ilmneb selle määruse põhjenduse 21 kolmandast lausest, et tõupuhtad aretusloomi saab kaasata teisest aretusprogrammist. Selle põhjenduse kohaselt „ei tohiks põhjendada“ juba tunnustatud aretusühingu majandustegevuse kaitsmisega „[keeldumist] mõne teise aretusprogrammi või sellise aretusprogrammi geograafilise ulatuse laiendamise heakskiitmise[st], mida täidetakse sama tõu või sama tõugu aretusloomade puhul, keda saab aretusprogrammi kaasata sama tõu aretusprogrammi juba täitva aretusühingu aretuspopulatsioonist“.
- 18 Teise eelotsuse küsimusega seatakse kahtluse alla aretajate õigus või vabadus valida aretusprogrammide hulgast need, milles nad soovivad osaleda, lahkudes mõnest programmist, milles nad osalevad, ja registreerudes teises programmis, mis tuleb heaks kiita. Sellega seoses palutakse tõlgendada määruse (EL) 2016/1012 järgmisi sätteid: artikli 13 lõige 1, milles on nähtud ette aretajate õigus osaleda heaks kiidetud aretusprogrammis, ning õigus liituda selle aretusühinguga; I lisa 1. osa B punkti alapunkt 2.a ja põhjendus 24, milles on sätestatud, et aretajad kasutavad aretusloomade kaasamisel ja aretamisel oma valikuvabadust.
- 19 Eelotsusetaotluse esitanud kohus leiab, et on tarvis teha kindlaks, mil määral võib aretajate vabadust valida eri aretusprogrammide vahel piirata vajadus mitte kahjustada või rikkuda aretusprogrammi, milles need aretajad juba osalevad, sel viisil, et nad lähevad üle või lubavad üle minna teise aretusprogrammi, mis tuleb heaks kiita (käsitletaval juhul läksid need aretajad pärast selle heakskiitmist tõesti sellesse programmi üle).
- 20 Kolmanda eelotsuse küsimusega palub eelotsusetaotluse esitanud kohus analüüsida, kas liikmesriigi pädeval asutusel on kohustus või ainult võimalus keelduda aretusprogrammi heakskiitmisest juhul, kui on täidetud määruse (UE) 2016/1012 artiklis 10 nimetatud tingimused.
- 21 Täpsemalt soovib see kohus teada, kas väljendi „võib keelduda“ kasutamine määruse (UE) 2016/1012 artiklis 10 tähendab nõustumist sellega, et riigi pädeval asutusel on kaalutlusruum, või on ta kohustatud keelduma aretusprogrammi heakskiitmisest juhul, kui asjaomane aretusprogramm võib kahjustada sama tõu aretusprogrammi, mida täidab muu aretusühing ja mis on selles liikmesriigis juba heaks kiidetud vähemalt ühes määruse artikli 10 lõikes 1 loetletud punktides.

- 22 Eelotsusetaotluse esitanud kohus märgib, et menetluse selles etapis ei saa ta veel võtta seisukohta küsimuses, kas ANZ sisemise osakonna ettepanek lükata vastustaja aretusprogramm tagasi on ülimuslik.
- 23 Mis puudutab neljandat eelotsuse küsimust, siis eelotsusetaotluse esitanud kohus märgib, et tal on kahtlusi, kas kaks või enam aretusprogrammi samalaadsete eesmärkidega saavad eksisteerida samaaegselt sama tõu jaoks samas geograafilise piirkonnas juhul, kui uus aretusprogramm, mis tuleb heaks kiita, rajaneb sellel, et sinna on kaasatud aretusloomad juba täitmisejärgus aretusprogrammist.
- 24 Niisuguses kontekstis palutakse tõlgendada määruse (EL) 2016/1012 artikleid 8 ja 10, mis käsitlevad aretusprogrammide heakskiitmise tingimusi ja puutuvad siin käsitletaval juhtumil otseselt asjasse.

TÖÖDOKUMENT